

Hyvärinen Liisa VM

Lähettäjä: Puttonen Marjatta [Marjatta.Puttonen@saarijarvi.fi]
Lähetetty: 1. huhtikuuta 2014 14:04
Vastaanottaja: Valtiovarainministerio VM
Aihe: Saarijärven kaupunki VL: LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN
UUDISTAMISESTA
Liitteet: Kokousasia.pdf

Hei!

Oheisena liitetiedostona Saarijärven kaupunginhallituksen lausunto valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta.

Terveisin

Marjatta Puttonen
hallintosihteeri
Saarijärven kaupunki
044 4598 224

LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

KH

LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

KH

Valtiovarainministeriö pyytää 4.2.2014 päivätyllä kirjeellään kuntien lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakennemuutosta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta parannetaan. Hallitusohjelman mukaan uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus jatkossa perustuisi nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, esimerkiksi kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.

Hallitusohjelman mukaan kuntauudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on muun muassa poistaa lainsäädännöstä sekä kuntatalouden rahoitusjärjestelmästä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä.

VM:n asettaman selvitysmiehen toimeksiannon mukaan valtionosuusperusteiden uudistamisessa tuli tarkastella muun muassa perusteiden läpinäkyvyyttä, lukumäärää, päällekkäisyyttä, korvaustarpeita, ajanmukaisuutta ja soveltuvuutta kuntarakenteen ja palvelutarpeiden muutoksessa. Tavoitteeksi asetettiin uudistaa kuntien valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelmassa linjalla tavalla siten, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan vuoden 2015 alusta.

Lähtökohtana on, että valtion ja kuntien välinen kustannustenjakoa ei muutu valtionosuusuudistuksen johdosta.

Valtionosuuslaskelmat on päivitetty vuoden 2014 valtionosuusmäärien tasolle. Uudet kuntakohtaiset laskelmat uudistuksen vaikutuksista valtionosuuksiin ovat kuntien käytössä lausuntokierroksen aikana.

Valtiovarainministeriö pyytää jakelussa mainituilta tahoilta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperusteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen keston ja porrastukseen

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 4.4.2014 mennessä.

Valmistelija: talous- ja hankintajohtaja 044 4598 207

Kj:n esitys: Saarijärven kaupunginhallitus toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Ehdotettavat kriteerit

Perusperiaatteena laskentakriteerien vähentäminen ja järjestelmän selkeyttäminen on hyvä ja tuottaa järjestelmään ennakoitavuutta suhteessa nykyiseen järjestelmään. Pääosin kriteerit painottuvat niihin tekijöihin, joiden kustannusvaikutukset ovat kuntien palvelutuotannon kannalta merkityksellisiä. Kriteerien valinta ja painotus ohjaavat kuitenkin valtionosuusjärjestelmää siten, että kokonaisuutena ns. keskuskunnat hyötyvät uudesta järjestelmästä ja harvaan asuttujen alueiden kunnat menettävät hyvinkin merkittävästi valtionosuuksiaan.

Kannatettavaa on se, että järjestelmää arvioidaan riittävän usein ja siihen tehdään tämä arvioinnin perusteella myös muutoksia. Tällöin valtionosuusjärjestelmä pystyy reagoimaan yhteiskunnassa ja kunnissa tapahtuviin muutoksiin tarpeeksi nopeasti.

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvot

Sairastavuuden painoarvojen pohjautuminen THL:n ja VATT:n lausuntoihin on perusteltua. Kun kuitenkin valtionosuusjärjestelmän lähtökohtana on turvata kuntien kyky peruspalveluiden tuottamiseen, näiden painoarvojen keskinäinen suhdetta samoin kuin ikäryhmien osalta erikseen eri ikäryhmien painoarvojen keskinäinen suhdetta tulee tarkastella kriittisesti. Sairastavuuden painoarvoa tulisi korottaa, koska sillä on suuri merkitys kustannusten muodostajana.

Ikäryhmien painoarvot ovat nyt aiempaan verrattuna painottuneet hyvin voimakkaasti nuorempiin ikäluokkiin. Tämä painotus ja sen vaikutukset kuntataloudessa heikentävät syrjäisten ja maaseutumaisesti asuttujen kuntien taloudellista tilannetta. Näissä kunnissa ikääntyneen väestön osuus on suuri, ja nimenomaan ikääntyminen tuottaa kunnalle erilaisia ja merkittäviä palveluvelvoitteita.

Muiden kriteerien painoarvot

Työpaikkaomavaraisuuden kriteeri voi toimia kannusteena kunnan aktiiviseen elinkeinopolitiikkaan. Toisaalta kriteeri voi luoda paineita yhteistyön sijasta kuntien väliseen kilpailuun yritystoiminnan kehittämisessä. Kuitenkin tavoitteena tulee taloudellisista ja tarkoituksenmukaisuussyistä olla kuntien yhteistyö ja seudullinen kehittäminen. Siksi tulisikin harkita, voisiko työpaikkaomavaraisuuden kriteeriä käyttää työssäkäyntialuekohtaisesti. Tällöin valtion osuus kohdistuisi kunkin työssäkäyntialueen kaikkiin kuntiin koko alueen työpaikkaomavaraisuuskriteerin perusteella.

Järjestelmän tulee edelleenkin pohjautua esityksen mukaisesti laskennallisiin kustannuksiin. Tämä kannustaa siihen, että kunnat pyrkivät järjestelmään palvelutuotantonsa mahdollisimman kustannustehokkaasti. Järjestelmän tulee kuitenkin huomioida kunnassa mm. alueellisista syistä tai väestö-

rakenteesta johtuen olevat palvelutuotannon kustannuksia korottavat olosuhdetekijät niin, että kyky peruspalveluiden tuottamiseen säilyy. Tällainen olosuhdetekijä on mm. syrjäisyys, jonka painoarvoa tulisi korottaa.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Verotulontasausjärjestelmää esitetään uudistettavaksi siten, että kunnalle myönnetään verotuloihin perustuvaa tasauslisää, jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden on pienempi kuin kuntien yhteenlaskettu laskennallisen verotulon määrä (tasausraja 100 %). Kunnan saama tasauslisä on 80 % asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta. Jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden puolestaan ylittää kuntien yhteenlasketun laskennallisen verotulon (tasausraja) tehdään kuntakohtaiseen valtionosuuteen tasausvähennys.

Tasausjärjestelmän uudistamiseksi valtionosuuksien painopistettä siirretään esityksessä yli 700 miljoonalla eurolla kustannuksen tasauksesta tulojen tasaukseen. Valtionosuusjärjestelmän tehtävänä on turvata peruspalvelujen rahoitus, ja tasausjärjestelmän uudistus nyt esitetyllä tavalla ei sellaisenaan välittömästi tue tätä tavoitetta. Esitetty uudistus vähentää valtionosuuksia kunnissa joissa verotuotto on matala ja lisää valtionosuuksia korkean verotuoton kunnissa. Tasauslisäprosentti tulisi nostaa 85 tai 90 %:iin nyt esitetävän 80 % sijaan. Tällöin uudistus ei siinä määrin kuin esitetyssä muodossa vähentäisi matalan verotuoton kuntien valtionosuuksia.

Siirtymätasauksen kesto ja porrastus sekä kokonaisarvio uudistusesityksestä

Esitetty valtionosuusuudistus vaikuttaa hyvin radikaalisti erityisesti sellaisten maaseutumaisten ja harvaanasuttujen kuntien valtionosuuksiin, joissa asuu runsaasti vanhusväestöä. Verotulokertymät näissä kunnissa asukasta kohden ovat selkeästi keskuskuntia heikompia ja palvelurakenteen rahoittaminen on ollut tähänkin mennessä haasteellista. Uudistusesityksen liitteenä olevien laskelmien perusteella on ilmeistä, että jotkin kunnat menettävät kykynsä peruspalveluiden tuottamiseen. Valtionosuusjärjestelmän perustavoite, peruspalvelujen rahoituksen turvaaminen ei näin toteudu.

Järjestelmän voimaan tulon porrastaminen on välttämätöntä. Siirtymäaikana esitetty 5 vuotta on vähimmäisaika. Kun porrastus on kytketty valtionosuuden määrään/asukas, suuri osa kunnista joutuu kuitenkin sopeuttamaan talouttaan jo huomattavasti nopeammassa aikataulussa. Siirtymätasaukselta tulisi muuttaa siten, että kyseinen siirtymäaika kohdistuisi kaikkiin kuntiin.

Hallitus sekä oppositiopuolueet sopivat 23.3.2014, että vastuu sote-palveluiden järjestämisestä siirtyy jatkossa viidelle sote-alueelle. On välttämätöntä, että myös sote-palveluiden rahoitusratkaisu sekä mahdollisuudet ns. yksikanavaisen rahoitusmallin toteuttamisesta arvioidaan tämän ratkaisun perusteella. Valtionosuusuudistuksessa tämä rahoitusratkaisu on huomioitava.

Päätös: Hyväksyttiin.